

JOSEPH SCHUMPETER

Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler

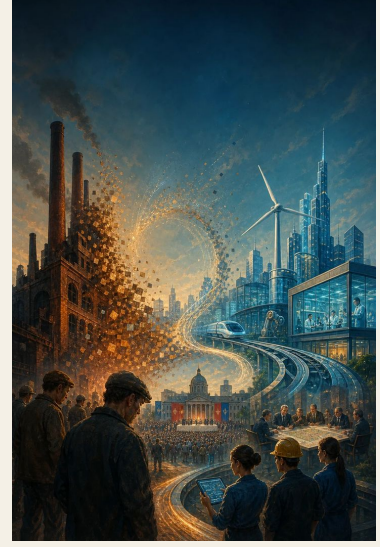
Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Tren hattı açıldığında yalnız daha hızlı ulaşım doğmaz; at arabası ustasının işi, hanların konumu ve kasabaların kaderi de değişir. Schumpeter kapitalizmin özünü, fiyatların sakin dengesi yerine bu gürültülü doğum ve yıkım anında bulur.

Bu kitap nasıl okunmalı?

Kapitalizmin durağan pazar değil, yeniliğin eski işleri durmadan yıktığı bir süreç olduğunu; başarılarının kendi toplumsal dayanaklarını aşındırabileceğini ve demokrasinin liderler arasındaki rekabet yöntemi olarak işlediğini savunan büyük ekonomi politik eseri.

Kitabın başlığı üç ayrı rejim için basit yarışma vaat eder ama eser Marx yorumu, kapitalizmin geleceği, sosyalist planlama ve demokrasi kuramı arasında dolaşır. Schumpeter'in betimlediği süreçleri övdüğü veya her öngörüsünü kesin gördüğü sanılmamalıdır.

Yazarın paradoksu şudur: Kapitalizm yalnız başarısız olduğu için değil, başarılı olup büyük şirket, eğitilmiş uzman ve eleştirel aydın ürettiği için de kendi girişimci temelini zayıflatabilir. Aynı aykırı bakış demokrasiye de yönelir: Halkın tek bir ortak iradesi mi vardır, yoksa liderler oy için mi yarışır?

KULLANIM ÖNERİSİ

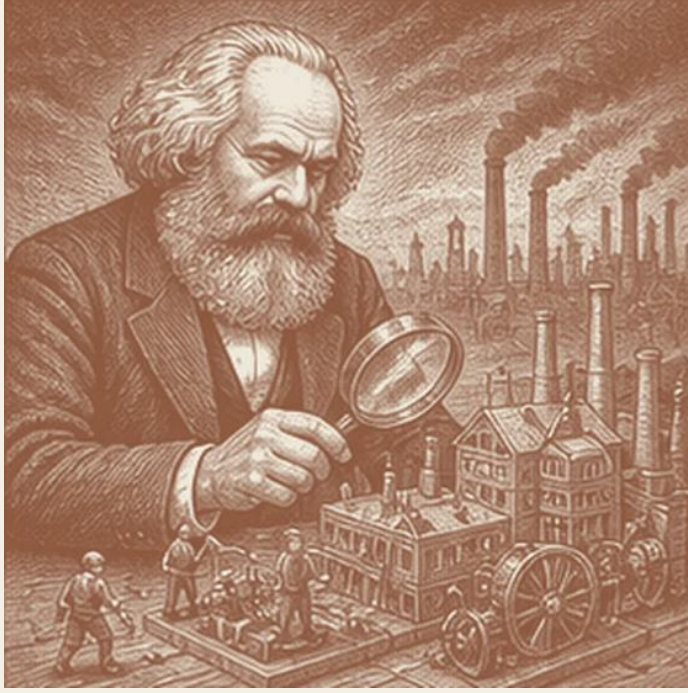
Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Sosyalizm teknik olarak çalışabilir mi?
02	Marx: Peygamber, sosyolog, iktisatçı	13	Bürokrasi hem güç hem tehlike
03	Kapitalizm durağan bir makine değildir	14	Halkın ortak iradesi var mı?
04	Uzun dönem performansına bakmak	15	Demokrasi liderlik için rekabet yöntemi
05	Yaratıcı yıkımın fırtınası	16	Siyasi pazarlama ve üretilen irade
06	Girişimci yeni birleşimi kurar	17	Demokratik yöntemin kırılğan koşulları
07	Tekel her zaman yalnız durgunluk mu?	18	Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Kapitalizm kendi duvarlarını aşındırır	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Akılcılık kutsalı çözer	20	Bugüne taşınan üç soru
10	Aydınların düşmanlığı	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Kapitalizm yaşayabilir mi?		

Marx: Peygamber, sosyolog, iktisatçı

Schumpeter Marx'ı yalnız yanılgılanacak düşman değil, kapitalizmi tarihsel ve değişken bir sistem olarak gören büyük düşünür sayar. Mesele sözcüğün tanımından çok, tanımın hangi eski alışkanlığı görmemizi sağladığıdır.

Bir fabrikanın ücret hesabını incelerken aynı zamanda sınıf, hukuk ve teknik değişimi birlikte görmek Marx'ın geniş merceğini gösterir. Sahnedeki şaşırtıcı sonuç tek bir kişinin niyetinden değil, küçük koşulların aynı yönde birleşmesinden doğar.

Schumpeter emek değer kuramı ve kaçınılmaz çöküş gibi sonuçlara katılmaz; hayranlık onay değildir. Yazarın görmediği deneyimler ve dışarıda bıraktığı kişiler, kavramın sınırını anlamak için ayrıca dinlenmelidir.

Bir düşünürü tek siyasi etikete sıkıştırmadan hangi soruyu kalıcılaştırdığını ve hangi cevabının eskidiğini ayırmak gerekir. Bu fikir hazır reçete sunmaz; fakat kararın gizli varsayımını görünür kılarak seçenekleri dürüstçe tartmayı sağlar.

Bu bağlantıyı bir adım daha izlediğimizde, “Marx: Peygamber, sosyolog, iktisatçı” ile Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

BİRİNCİ KISIM · SÜREÇ

03. DURAK

Kapitalizm durağan bir makine değildir

Kapitalizm aynı malların aynı firmalarca üretildiği denge değil, ürünleri, yöntemleri ve örgütleri içeriden değiştiren evrimsel süreçtir. Yazarın itirazı kişilere değil, kişilerin davranışını anlaşılır kılan yerleşmiş açıklama biçiminedir.

Akıllı telefon yalnız yeni cihaz satmaz; fotoğraf makinesi, harita, taksi çağırma ve gazete alışkanlığını aynı anda dönüştürür. Bu sahne, yazarın soyut düşüncüyü neden sonuçları hissedilebilen gerçek bir ana bağladığını açıklar.

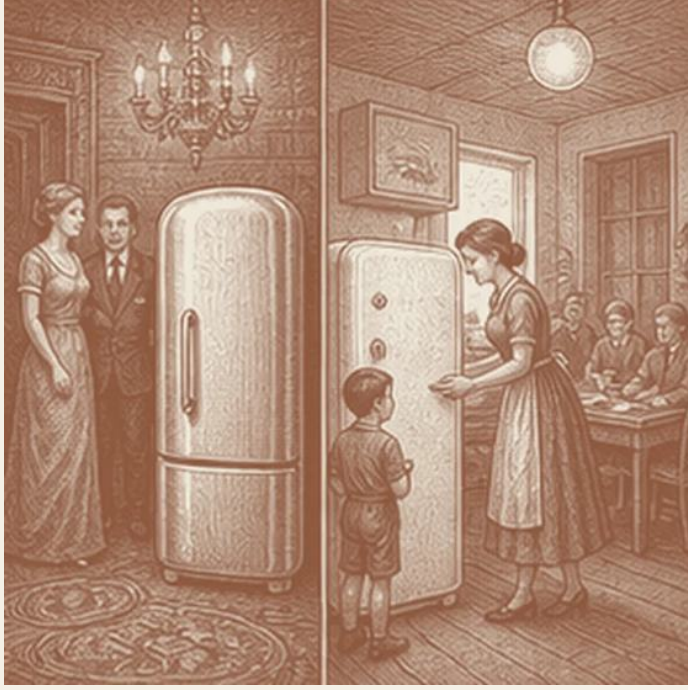
Her değişim ilerleme değildir; çevre zararı, güvencesiz iş ve tekel de yaratabilir. Bu eleştiri kitabı reddetmek değil, güçlü tarafıyla aşırı iddiası arasına görünür bir çizgi çekmektir.

Yeni bir teknolojiyi yalnız bugünkü ucuzluğuyla değil beş yıl içinde hangi işi ve kurumu değiştireceğiyle değerlendirmek gerekir. Sosyal medyadaki kesin hüküm karşısında hangi kanıtın eksik olduğunu sormak, acele genellemeyi durdurabilir.

BİRİNCİ KISIM · REFAH

04. DURAK

Uzun dönem performansına bakmak

Schumpeter kapitalizmin sonucunu kusursuz rekabet fotoğrafıyla değil, ürün ve yaşam standardını zaman içinde dönüştürme gücüyle ölçer. Kavram böyle kurulunca tartışma soyut bir tanımdan çıkar ve gözlenebilir sonuçlara bağlanır.

Bir buzdolabı ilk çıktığında pahalı lüksken üretim yenilikleriyle sıradan eve girer ve yiyecek saklama düzenini değiştirir. Örneği akılda tutmak, kavramın kuru adını ezberlemekten daha değerlidir; çünkü neden ile sonucu yan yana gösterir.

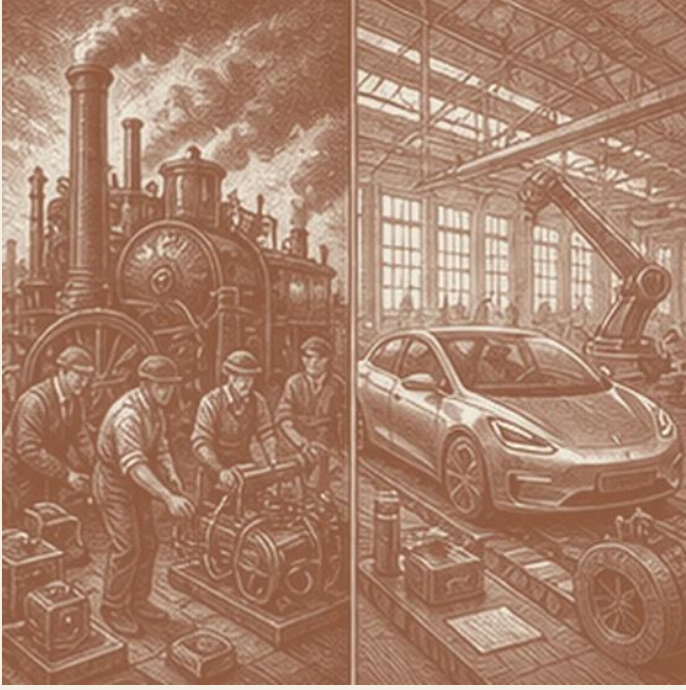
Ortalama refah artışı kazancın eşit dağıldığını veya sömürünün yok olduğunu göstermez. Sonraki araştırmalar ayrıntıları değiştirebilir, fakat iyi soru yeni bilgilerle yeniden sınanabildiği için yaşamayı sürdürür.

Ekonomik başarı haberinde ortalamanın yanına dağılımı, çalışma koşulunu ve ekolojik maliyeti eklemek gerekir. Dijital araçlar sahneyi değiştirmiş olsa da güven, korku, itibar ve güç arayışı yeni biçimler altında sürer.

İKİNCİ KISIM · ANA KAVRAM

05. DURAK

Yaratıcı yıkımın fırtınası

Yeni ürün ve yöntem eski sermaye ile becerileri değersizleştirirken aynı anda yeni imkân üretir; Schumpeter buna yaratıcı yıkım der. Bu cümle kitabın tamamını açıklamaz; fakat doğru kapıyı açan anahtarın dişlerini gösterir.

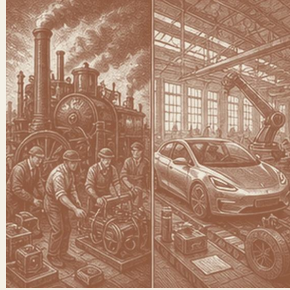
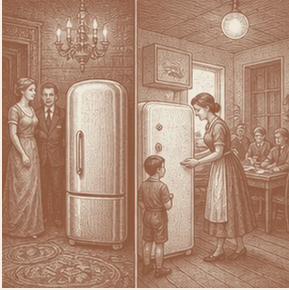
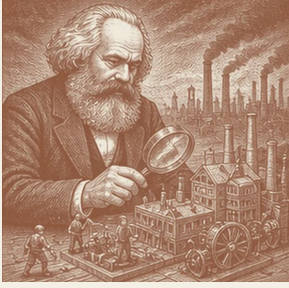
Elektrikli araç fabrikası batarya işi açarken motor parçası üreten kasabanın siparişini azaltır. Aynı sahneye başka bir kişinin gözünden bakmak, açıklamanın sakladığı güç ve maliyet farkını ortaya çıkarabilir.

Yıkımın yaratıcı sonucu toplum toplamında görünse bile kaybeden kişinin acısı kendiliğinden telafi olmaz. Bu sınırı korumak fikri zayıflatmaz; onu her kapıyı açan sahte bir anahtar olmaktan kurtarır.

Bir dönüşüm planında gelecekteki kazanç kadar geçişte işini kaybedene eğitim, gelir ve söz hakkı tasarlamak gerekir. Sosyal medyadaki kesin hüküm karşısında hangi kanıtın eksik olduğunu sormak, acele genellemeyi durdurabilir.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Marx: Peygamber, sosyolog, iktisatçı
- Kapitalizm durağan bir makine değildir
- Uzun dönem performansına bakmak
- Yaratıcı yıkımın fırtınası

SIRADAKİ DÖRT DURAK

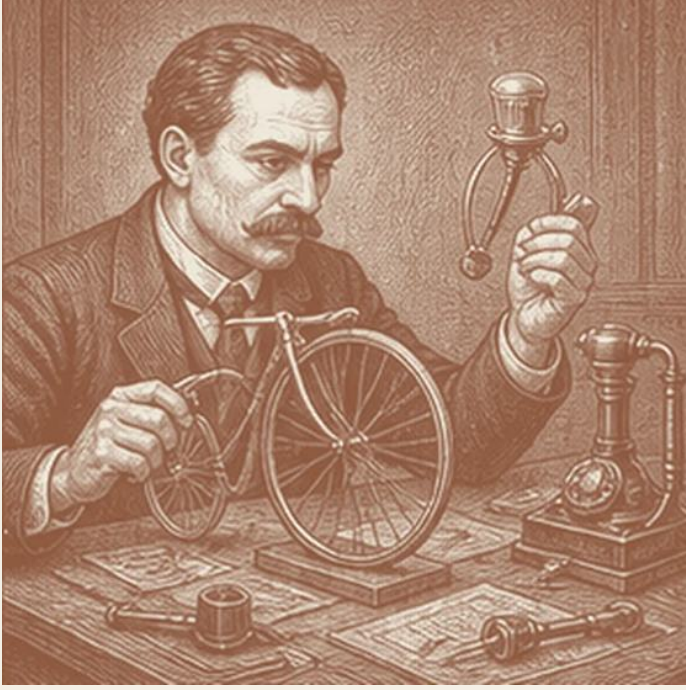
- Girişimci yeni birleşimi kurar
- Tekel her zaman yalnız durgunluk mu?
- Kapitalizm kendi duvarlarını aşındırır
- Akılcılık kutsalı çözer

Bağlantı sorusu: “Marx: Peygamber, sosyolog, iktisatçı” ile “Yaratıcı yıkımın fırtınası” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Girişimci yeni birleşimi kurar” bu yolu nasıl değiştirebilir?

İKİNCİ KISIM · YENİLİK

06. DURAK

Girişimci yeni birleşimi kurar

Girişimci yalnız şirket sahibi değil, yeni ürün, yöntem, pazar, kaynak veya örgütlenme birleşimini hayata geçiren işlevidir. Bu fikir, okuru hazır hüküm vermekten alıkoyup mekanizmanın adımlarını tek tek izlemeye çağırır.

Var olan bisiklet, telefon ve ödeme sistemini tek kiralama hizmetinde birleştirmek yeni icat kadar ekonomik yenilik yaratabilir. Aynı kişileri başka kuralların içine koyduğumuzda davranışın değişmesi, açıklamanın nerede aranacağını gösterir.

Yeniliği kahraman bireye bağlamak kamu araştırmasını, çalışan bilgisini ve altyapıyı görünmez bırakabilir. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç aynı yönde olmayabilir; bölümün gerilimi çoğu zaman tam burada doğar.

Bir başarı hikâyesinde parlak kurucunun yanına teknolojiyi, krediyi, ekibi, müşteriye ve kamu yatırımını da yazmak gerekir. Geçmişteki örneği bugüne kopyalamak yerine, örneğin açtığı soruyu yeni araçlar içinde yeniden sınamak gerekir.

İKİNCİ KISIM · BÜYÜK ŞİRKET

07. DURAK

Tekel her zaman yalnız durgunluk mu?

Schumpeter geçici tekel kârının pahalı araştırmayı finanse edip yenilik ödülü olabileceğini, statik rekabet ölçüsünün bunu kaçırdığını savunur. Yazarın itirazı kişilere değil, kişilerin davranışını anlaşılır kılan yerleşmiş açıklama biçiminedir.

İlaç şirketi yıllar süren denemenin riskini patent geliriyle üstlenebilir; fakat aynı patent hastanın erişimini kısıtlayabilir. Olayı yaşayan kişi bütün düzeni görmese bile düzen onun seçeneklerini sessizce daraltır ya da genişletir.

Bu sav tekelin fiyat, siyasi nüfuz ve rakip engelleme zararlarını ortadan kaldırmaz. Sonraki araştırmalar ayrıntıları değiştirebilir, fakat iyi soru yeni bilgilerle yeniden sınanabildiği için yaşamayı sürdürür.

Bir piyasa gücünü değerlendirirken yenilik yatırımı, fiyat, erişim ve yeni rakibin girebilme ihtimalini birlikte ölçmek gerekir. Küçük bir haftalık gözlem, fikrin gerçekten açıklayıcı mı yoksa yalnız kulağa etkileyici mi geldiğini gösterebilir.

Kavramı gerçek bir karara uyguladığımızda, “Tekel her zaman yalnız durgunluk mu?” ile Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

ÜÇÜNCÜ KISIM · PARADOKS

08. DURAK

Kapitalizm kendi duvarlarını aşındırır

Başarılı kapitalizm aile mülkiyetini, küçük girişimciyi ve onu savunan değerleri zayıflatıp büyük bürokratik şirketlere yol açabilir. Kavramın değeri, her şeyi açıklamasında değil, daha önce birbirinden kopuk görünen ayrıntıları bağlamasındadır.

Kurucunun kişisel risk aldığı atölye büyüyüp hissedarı dağılmış şirkete dönüşünce yönetici mülkiyet duygusu yerine kariyer hesabıyla karar verir. Sahneyi yavaşlatarak baktığımızda karar sandığımız şeyin öncesinde biriken birçok küçük etki fark edilir.

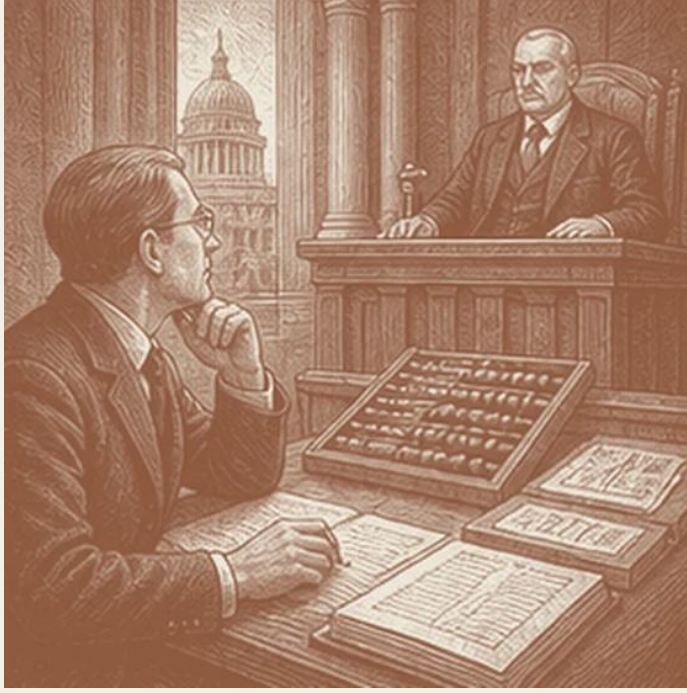
Küçük girişimci her zaman özgürlük, büyük örgüt her zaman çürüme demek değildir. Açıklama olasılığı gösterir, kaçınılmaz kader ilan etmez; koşullar değişince sonuç da değişebilir.

Bir kurum büyüdükçe sorumluluk, yenilik ve karar sahibinin nasıl değiştiğini izlemek ölçeğin gerçek etkisini gösterir. Aynı ilişkiyi sıradan bir nesnenin üretiminde, kullanımında ve atığa dönüşmesinde izlemek şaşırtıcı bağlantılar açabilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM · UYGARLIK

09. DURAK

Akılcılık kutsalı çözer

Kapitalist hesap ve eleştirel akıl ekonomik alanda doğup gelenek, aile, mülkiyet ve otoriteyi de sorgulanabilir hale getirir. Yazarın itirazı kişilere değil, kişilerin davranışını anlaşılır kılan yerleşmiş açıklama biçiminedir.

Şirket verimsiz ritüeli maliyet diye kaldırmayı öğretirken çalışan aynı sorguyu patronun ayrıcalığına yöneltebilir. Bu küçük hikâye, büyük iddianın evde, sokakta ya da kurum içinde nasıl çalışabileceğini görünür kılar.

Eleştirel akıl yalnız kapitalizmin ürünü değildir ve gelenek her zaman baskıcı değildir. Bu eleştiri kitabı reddetmek değil, güçlü tarafıyla aşırı iddiası arasına görünür bir çizgi çekmektir.

Bir kurumun verim adına sorguladığı alışkanlıklarla dokunulmaz bıraktığı ayrıcalıkları yan yana koymak gerekir. Sosyal medyadaki kesin hüküm karşısında hangi kanıtın eksik olduğunu sormak, acele genellemeyi durdurabilir.

Bölümün görünmeyen ikinci katında, “Akılcılık kutsalı çözer” ile Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurula sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Girişimci yeni birleşimi kurar
- Tekel her zaman yalnız durgunluk mu?
- Kapitalizm kendi duvarlarını aşındırır
- Akılcılık kutsalı çözer

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Aydınların düşmanlığı
- Kapitalizm yaşayabilir mi?
- Sosyalizm teknik olarak çalışabilir mi?
- Bürokrasi hem güç hem tehlike

Bağlantı sorusu: “Girişimci yeni birleşimi kurar” ile “Akılcılık kutsalı çözer” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Aydınların düşmanlığı” bu yolu nasıl değiştirebilir?

ÜÇÜNCÜ KISIM · ELEŞTİREL SINIF

10. DURAK

Aydınların düşmanlığı

Yüksek eğitim ve basın, söz üretirek yaşayan ve sistemin kusurlarını görünür kılan geniş bir aydın tabaka oluşturur. Yazarın temel hamlesi, alışılmış açıklamanın arkasında çalışan görünmez ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

Üniversite mezunu gazeteci fabrikanın üretimini değil çalışma koşulunu haber yapar ve şirketin meşruiyetini tartışmaya açar. Bu küçük hikâye, büyük iddianın evde, sokakta ya da kurum içinde nasıl çalışabileceğini görünür kılar.

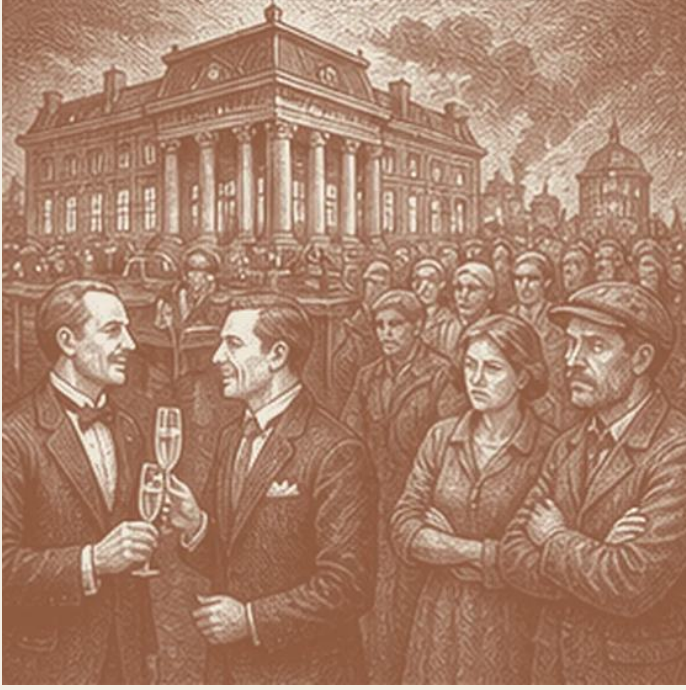
Aydınları asalak veya tek sesli düşman saymak Schumpeter'in seçkin önyargısını büyütür; eleştiri kamusal öğrenme sağlar. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç aynı yönde olmayabilir; bölümün gerilimi çoğu zaman tam burada doğar.

Eleştireni ekonomik üretim yapmıyor diye susturmak yerine iddiasının kanıtını ve kimin sesini taşıdığını değerlendirmek gerekir. Bir haber okurken amaç kavramı insanlara etiket yapmak değil, söylenmeyen koşulu ve bedeli fark etmektir.

ÜÇÜNCÜ KISIM · GELECEK

11. DURAK

Kapitalizm yaşayabilir mi?

Schumpeter kapitalizmin ekonomik motoru bozuk olduğu için değil, onu koruyan kurum ve bağlılıklar çözüldüğü için sosyalizme yer açabileceğini öngörür. Bu nokta kaçırılırsa bölüm kolayca bir slogana dönüşür; görülürse kitabın geri kalanı yerine oturur.

Başarılı büyük şirket üretimi planlı bürokrasiye benzetir, yurttaş özel girişimi vazgeçilmez değil değiştirilebilir yönetim tekniği görmeye başlar. Koşullardan yalnız biri değiştiğinde sonucun da değişebilmesi, burada kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

Sonraki tarih kapitalizmin uyarlanma gücünü ve sosyalist rejimlerin sorunlarını Schumpeter'in çizgisinden farklı gösterdi. Benzetme akılda kalıcıdır fakat dünyanın tamamı değildir; nerede bittiğini bilmek dürüst okumanın parçasıdır.

Bir sistemin geleceğini yalnız verimle değil onu meşru bulan değer, ittifak ve kurumların dayanıklılığıyla değerlendirmek gerekir. Bu fikir hazır reçete sunmaz; fakat kararın gizli varsayımını görünür kılarak seçenekleri dürüstçe tartmayı sağlar.

DÖRDÜNCÜ KISIM · PLAN

12. DURAK

Sosyalizm teknik olarak çalışabilir mi?

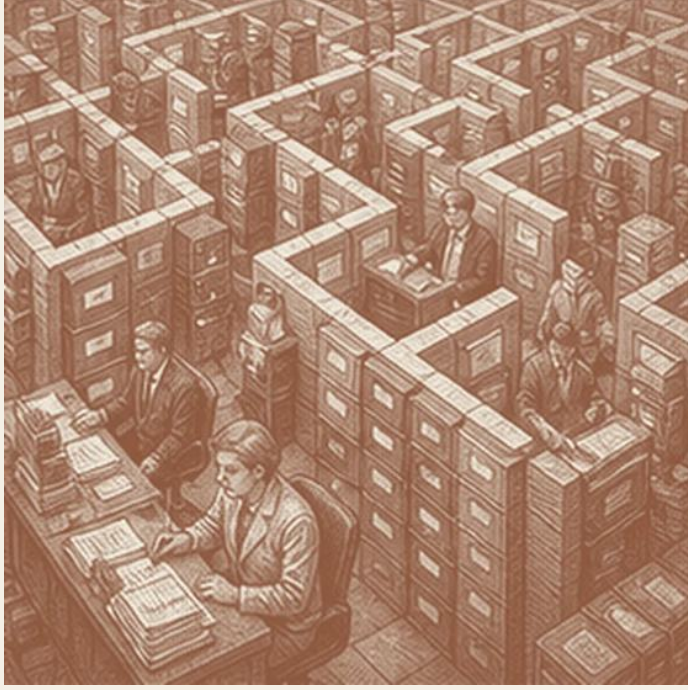
Schumpeter uygun bilgi ve disiplin koşullarında sosyalist yönetimin üretim kararlarını hesaplayabileceğini, tartışmanın yalnız mantıksal imkânsızlık olmadığını söyler. Bu başlangıç, bölümün sonunda varılacak hükmü değil, o hükmün hangi yoldan sınanacağını verir.

Büyük şirket binlerce birimi merkezden planlayabiliyorsa kamu örgütü de bazı kaynak akışlarını koordine edebilir. Bu sahne, yazarın soyut düşüncüyü neden sonuçları hissedilebilen gerçek bir ana bağladığını açıklar.

Şirket içi planlama bütün toplumdaki yerel bilgi, tercih ve siyasi güç sorununu çözmez. Kitabın yazıldığı dönem ve seçtiği dil hesaba katılmadan yapılan okuma, güçlü kavramı kolayca dogmaya çevirebilir.

Merkezi plan önerisinde hangi bilginin merkezde bulunmadığını ve hatanın kim tarafından düzeltileceğini sormak gerekir. Aynı ilişkiyi sıradan bir nesnenin üretiminde, kullanımında ve atığa dönüşmesinde izlemek şaşırtıcı bağlantılar açabilir.

Bürokrasi hem güç hem tehlike

Uzman bürokrasi karmaşık ekonomiyi düzenleyebilir fakat yenilik isteğini, yurttaş denetimini ve yerel bilgiyi köreltebilir. Mesele sözcüğün tanımından çok, tanımın hangi eski alışkanlığı görmemizi sağladığıdır.

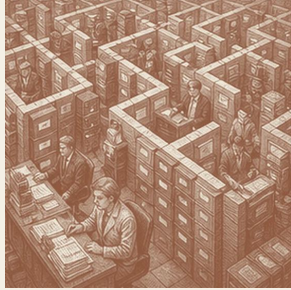
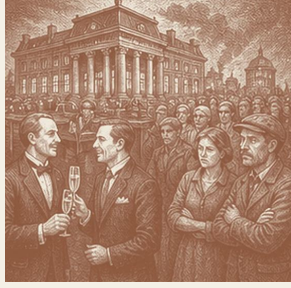
Afet kurumu depo ve araçları hızla koordine eder; aynı kurum sahadan gelen sıra dışı ihtiyacı forma uymuyor diye reddedebilir. Sahnedeki şaşırtıcı sonuç tek bir kişinin niyetinden değil, küçük koşulların aynı yönde birleşmesinden doğar.

Bürokrasi yalnız devlete özgü değildir; büyük özel şirket de kural labirenti kurar. İtirazın hedefi çoğu zaman ana soru değil, o soruya verilen cevabın gereğinden fazla genişletilmesidir.

Bir yönetim sisteminde uzmanlık, şeffaflık, itiraz yolu ve deneme alanının aynı anda bulunup bulunmadığını kontrol etmek gerekir. İşyerinde ya da evde kişiyi suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmek daha öğretici bir deney olabilir.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Aydınların düşmanlığı
- Kapitalizm yaşayabilir mi?
- Sosyalizm teknik olarak çalışabilir mi?
- Bürokrasi hem güç hem tehlike

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Halkın ortak iradesi var mı?
- Demokrasi liderlik için rekabet yöntemi
- Siyasi pazarlama ve üretilen irade
- Demokratik yöntemin kırılabilir koşulları

Bağlantı sorusu: “Aydınların düşmanlığı” ile “Bürokrasi hem güç hem tehlike” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Halkın ortak iradesi var mı?” bu yolu nasıl değiştirebilir?

BEŞİNCİ KISIM · KLASİK DEMOKRASİ

14. DURAK

Halkın ortak iradesi var mı?

Schumpeter klasik öğretinin belirli ortak iyiyi bilen halk ve onu uygulayan temsilci varsayımını gerçekçi bulmaz. Kavram böyle kurulunca tartışma soyut bir tanımdan çıkar ve gözlenebilir sonuçlara bağlanır.

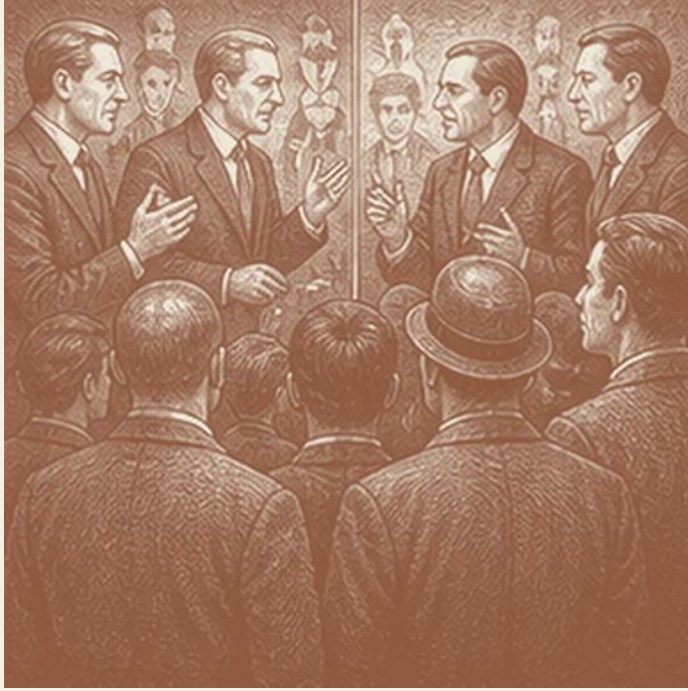
Vergi, okul ve çevre için yurttaşların değerleri çatışırken tek hazır 'halk iradesi' sandıktan önce rafta beklemes. İnsan yüzü eklenince tartışmanın bedeli de görünür olur; kavram yalnız kitap sayfasında kalmaz.

Ortak iradenin kurulmuş olması kamusal yarar ve yurttaş aklını anlamsız yapmaz. Kitabın yazıldığı dönem ve seçtiği dil hesaba katılmadan yapılan okuma, güçlü kavramı kolayca dogmaya çevirebilir.

Bir ankette 'halk bunu istiyor' denince sorunun nasıl kurulduğunu, seçenekleri ve yoğun azınlık görüşünü görmek gerekir. Bölümün bugüne bıraktığı görev, tek bir doğru cevap ezberlemek değil, yanlış kurulmuş soruyu fark etmektir.

Sahnedeki zamanı biraz yavaşlattığımızda, “Halkın ortak iradesi var mı?” ile Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

Demokrasi liderlik için rekabet yöntemi

Demokrasiyi halkın doğrudan yönetimi değil, lider ekiplerin oy için rekabet ederek karar yetkisi kazanması yöntemi olarak tanımlar. Mesele sözcüğün tanımından çok, tanımın hangi eski alışkanlığı görmemizi sağladığıdır.

Seçmen her bütçe kalemini yönetmez; farklı takımlar arasından geçici yönetici seçer ve sonraki seçimde değiştirebilir. Koşullardan yalnız biri değiştiğinde sonucun da değişebilmesi, burada kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

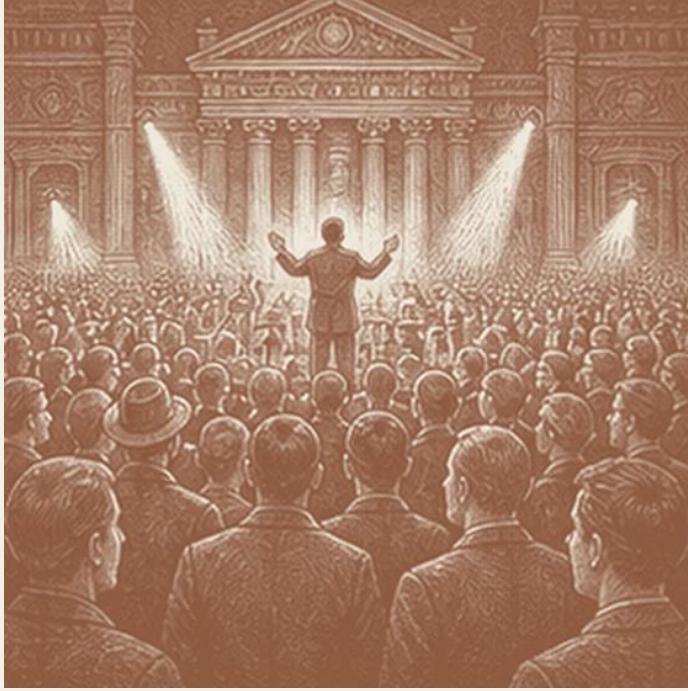
Bu dar tanım katılım, eşit söz ve gündem belirleme gibi demokratik değerleri ikinci plana iter. Betimleme ile onay aynı şey değildir: Bir düzenin nasıl çalıştığını anlatmak onun doğru olduğunu söylemez.

Seçimin varlığı yanında gerçek rakip, bilgiye erişim, iktidarın değişebilirliği ve örgütlenme özgürlüğünü de ölçmek gerekir. Karar vermeden önce kısa vadeli kazanç ile uzun vadeli maliyeti ayırmak, bölümün merceğini hayata geçirir.

BEŞİNCİ KISIM · SEÇMEN

16. DURAK

Siyasi pazarlama ve üretilen irade

Partiler reklam teknikleriyle seçmenin gündem ve isteğini yalnız temsil etmez, biçimlendirir. Burada amaç tek bir neden ilan etmek değil, olayın hangi bağlantı üzerinden biçimlendiğini göstermektir.

Aday daha önce konuşulmayan korkuyu sürekli tekrarlayıp seçimde başlıca mesele haline getirir. Bu sahne, yazarın soyut düşüncüyü neden sonuçları hissedilebilen gerçek bir ana bağladığını açıklar.

Seçmeni tümüyle kolay güdülen kalabalık saymak elit yönetimini gereksiz yere kutsar. İtirazın hedefi çoğu zaman ana soru değil, o soruya verilen cevabın gereğinden fazla genişletilmesidir.

Bir kampanya mesajında sorunun kendiliğinden mi yükseldiğini yoksa para, tekrar ve çerçevelemeyle mi üretildiğini incelemek gerekir. Bugün aynı ilişkiyi ararken önce görünen sonucu değil, sonucu normalleştiren kuralı ve teşviki bulmak gerekir.

Örneği tersinden düşündüğümüzde, “Siyasi pazarlama ve üretilen irade” ile Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sıranabilecek düşünme aracına dönüşür.

Demokratik yöntemin kırılğan koşulları

Lider rekabetinin işlemesi için nitelikli siyasetçi, güvenilir bürokrasi, sınırlı karar alanı ve yenilgiyi kabul eden toplumsal özdenetim gerekir. Yazarın temel hamlesi, alışılmış açıklamanın arkasında çalışan görünmez ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

Seçimi kaybeden taraf rakibini yok edilmesi gereken düşman sayarsa sandık yöntemi bir sonraki turu taşıyamaz. Bu küçük olay kitabın büyük haritasındaki bir iğnedir; çevresindeki ilişkiler görülünce yerinin neden önemli olduğu anlaşılır.

Uyum talebi sert eşitsizlikleri sessizleştirmek için kullanılabilir; demokratik çatışma da gereklidir. Bu eleştiri kitabı reddetmek değil, güçlü tarafıyla aşırı iddiası arasına görünür bir çizgi çekmektir.

Bir rejimi seçim gecesi dışında yargı bağımsızlığı, barışçıl devir, muhalefet hakkı ve idari yeterlikle değerlendirmek gerekir. Bu fikir hazır reçete sunmaz; fakat kararın gizli varsayımını görünür kılarak seçenekleri dürüstçe tartmayı sağlar.

SON DURAKLAR · SINIR**18. DURAK****Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer**

Schumpeter yaratıcı yıkımın her zararını iyi saymaz ve sosyalizmin kesin zaferini kutlamaz. Kapitalist dinamizmi açıklarken onun toplumsal maliyetlerini ve siyasi geleceğini ayrı sorular olarak tartışır.

Bir fabrikanın kapanması uzun vadede yeni sektör doğurabilir; bu, işini kaybeden ailenin yardım beklemeden fedakârlık yapması gerektiği anlamına gelmez.

Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi için doğru okuma, güçlü cümleyi tek başına taşımak yerine onu destekleyen örneği ve sınırını da birlikte hatırlamaktır.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA**19. DURAK****Kitap hakkında süren tartışma**

Eser yaratıcı yıkım kavramını ekonomi dilinin merkezine taşıdı ve demokrasinin rekabetçi lider seçimi olarak tanımlı siyaset biliminin etkili modellerinden biri oldu.

Öngördüğü kapitalizmden sosyalizme yöneliş gerçekleşmedi; demokrasi modeli yurttaşı pasif tüketiciye indirgemekle, girişimci anlatısı kolektif ve kamusal yeniliği küçümsemekle eleştirildi.

Bir esere yöneltilen ciddi itiraz, onu otomatik olarak değersizleştirmez. Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi bugün hâlâ okunuyorsa bunun nedeni yalnız verdiği cevaplar değil, itirazların bile çevresinde dönmeye devam ettiği güçlü sorulardır.

SON DURAKLAR · BUGÜN**20. DURAK****Bugüne taşınan üç soru**

Yenilik ne yaratırken kimi yıkıyor? Kurumun ekonomik başarısı hangi toplumsal dayanağı aşındırıyor? Seçim gerçek rekabet ve değiştirme gücü sağlıyor mu?

Son on yılda hayatınıza giren bir teknolojiyi seçin; açtığı üç imkânı, ortadan kaldırdığı üç işi veya alışkanlığı ve geçiş bedelini kimin ödediğini yazın.

Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi bu soruların hemen cevaplanmasını beklemez. İyi kitap bazen yeni bir bilgi vermekten önce, doğal sandığımız bir duruma başka gözle bakmayı öğretir.

SON DURAKLAR · ÖZ**21. DURAK****Bir cümlede kitabın özü**

Kapitalizm yenilikle kendi yapısını durmadan yıkar ve kurar; bu başarı toplumsal desteğini aşındırabilir, demokrasi ise ortak iradenin aynası olmaktan çok iktidar için kurallı rekabet olarak işler.

Akılda tutulacak son görüntü, bakır ve lacivert bir kentte eski fabrika tuğlalarının içinden yükselen parlak yeni türbinler, seçim meydanı ve plan masalarının aynı yaratıcı yıkım girdabında buluştuğu geniş bir panorama. Bu görüntü ayrıntıların yerini tutmaz; ana soruya geri dönmek için bir işaret levhasıdır.

Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi adlı özgün eseri okumak, burada sadeleştirilen yolun ritmini, kanıtlarını ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehber kapıyı kapatmak için değil, ardındaki odanın neden ilginç olduğunu göstermek için hazırlandı.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] Routledge - Capitalism, Socialism and Democracy

[2] University of Connecticut - Capitalism, Socialism, and Democracy

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi adlı özgün eseri okumak, burada sadeleştirilen yolun ritmini, kanıtlarını ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehber kapıyı kapatmak için değil, ardındaki odanın neden ilginç olduğunu göstermek için hazırlandı.